

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

KARA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI MAMAK BİRİNCİ SINIF ASKERİ CEZA VE TUTUKEVİ İNCELEME RAPORU

I-BASLANGIC

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunu, 23'ncü dönem 4'ncü yasama yılı, 14 Ocak 2010 tarihli 35'inci komisyon toplantısında, Askeri Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmak amacıyla Komisyon Başkanı ve Mersin Milletvekili M.Zafer ÜSKÜL, Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL, Yozgat Milletvekili Mehmet EKİCİ ve Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasını kararlaştırmıştır.

Alt Komisyon, Mersin Milletvekili Mehmet Zafer ÜSKÜL' ün Alt Komisyon Başkanı olmasına karar vermiş ve çalışmalarına başlamıştır. 24 Şubat 2010 tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mamak Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'nde bir inceleme yapmıştır.

Komisyonla Mülkiye Başmüfettişi Mehmet FİRİK, Adalet Müfettişi Mecit GÜRSOY ve Komisyon Uzman Yardımcısı Halil İbrahim BAYAR eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCU

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Askeri Ceza İnfaz Kurumlarıyla ilgili olarak herhangi bir başvuruyu beklemeden re'sen bu kurumlarda inceleme kararı almıştır.

III. İNCELEMENİN AMACI

Bu incelemenin amacı; hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığının ihlal edilip edilmediği, ceza infaz kurumundaki yaşam koşulları, sağlık hizmetleri başta olmak üzere hükümlü ve tutukluların diğer şikayetleri hakkında görüşme ve gözlemlerde bulunarak varsa sorunları tespit etmek, uygulayıcılarda insan haklarına uygun hareket etme konusunda duyarlılık oluşturmak ve bu duyarlılığın devamını sağlamak ile hak ihlallerinin yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek ve alınması gereken tedbirleri ortaya koymaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

IV. İNCELEME KONUSU VEYA KONULARI

Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mamak Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'nde tutuklu ve hükümlülerin yaşam koşulları, ceza ve tutukevinin fiziki şartları ile yetkili ve görevlilerin kurumda bulunanlara karşı tutum ve davranışları bu incelemenin konusunu oluşturmaktadır.

V. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Komisyon oluşturmuş olduğu Alt Komisyon marifetiyle, inceleme konusu olayın/olayların incelenmesinde;

- a) Ceza İnfaz Kurumu Müdürü ve kurumun diğer yöneticileri ile görüşmeler yaparak ilgililerden bilgi almak,
- b) Kurumun fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin gözlem yapmak üzere yerinde inceleme yapmak,
- c) Bazı hükümlü ve tutuklularla koğuşlarında kurum personeli olmadan görüşmelerde bulunmak,

Yöntemini uygulamıştır.

VI. İNCELEMELER

1.Ceza İnfaz Kurumu Yöneticileri İle Yapılan Görüşmeler

Alt Komisyonumuz 24 Şubat 2010 tarihinde, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mamak Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi'ndeki incelemelerinde ilk olarak Ceza infaz kurumu müdürü Albay İnkılap DOĞAN ve diğer yetkililerden brifing almıştır. Kurum yetkilileri,

- Kurumun kapasitesinin 300 kişilik olduğunu, incelemenin yapıldığı gün itibariyle kurumda 88'i tutuklu ve 81'i hükümlü olmak üzere 169 kişinin bulunduğunu,
- Ceza infaz kurumuna yeni hükümlü veya tutuklu getirildiğinde kayıt işlemleri ile beraber darp-cebir muayenelerinin de yapılarak hükümlü veya tutuklunun kuruma kabul edildiğini,
- Yemek ihtiyacının ceza infaz kurumun bulunduğu kışladaki tüm askerlere verilen yemekten karşılandığını,
- Kurumda 9 adet tutuklu-hükümlü koğuşu ile 24 adet 2 kişilik koğuşların bulunduğunu,
- Her hükümlü ya da tutukluya müstakil bir yatak ve yatak takımının verilmekte olduğu ve yedi günde bir değiştirildiğini,
- Her koğuşa günde ortalama 2 saat sıcak su verildiğini,

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

- Cezaevinde kalan hükümlü ve tutukluların, günde iki sefer (öğleden önce-öğleden sonra) olmak üzere toplam 1,5 saat havalandırılmaya çıkarıldığını,
- Hükümlü ya da tutukluların haftada bir defa 10 dakika süre ile cezaevinde bulunan 8 adet ankesörlü telefon ile üçüncü dereceye kadar olan akrabaları ve belirlemiş oldukları 3 adet arkadaşları ile görüşme yapma imkânına sahip olduklarını,
- Hükümlü ya da tutuklunun, konuşabileceği yakınının, Türkçe bilmemesi halinde, Türkçe dışında bir dilde konuşulmasına, yakınının Türkçe bilmediğinin doğruluğunun tespit edilmesi halinde müsaade edildiğini,
- Hükümlülerin her gün mesai saatleri içinde, tutukluların ise her zaman açık görüş usulü ile avukatları ile görüşebildiklerini,
- Okuma yazma bilmeyenler için okuma-yazma kursunun düzenlendiğini,
- Subay, astsubay, uzman erbaş, sivil memurlar dışındaki tutuklu veya hükümlülere yönetmelik gereği tek tip cezaevi kıyafetinin giydirildiğini,
- Ceza infaz kurumunda özel yaşam alanları hariç olmak üzere, ortak yaşam alanlarının ve koridorların kameralı sistem ile gözlenip kayıt altına alınmakta olduğunu,
- Kurumda görevli bir doktor tarafından sağlık sorunu olduğunu beyan eden tutuklu ve hükümlülerin tedavilerinin mesai saatleri içinde yapıldığını,
- Mesai saatleri dışında gerçekleşen acil sağlık sorunları için ise, kışla revirinin kullanılması ya da ambulans ile hastaneye nakil yollarına başvurulduğunu,
- Kurum doktorunun en az 2 günde bir koğuşları ziyaret etmekte olduğu, ayrıca psikolojik sorunların çözülebilmesi için rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin de verildiğini,

İfade etmişlerdir.

2. Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Gözlemler ve Hükümlü-Tutuklularla Görüşmeler

2.1. Fiziki Ortam İle İlgili Gözlemler

Bilgilendirme toplantısı sonrasında; Alt Komisyon, kurumun fiziki koşullarına ilişkin tespitlerde bulunmak üzere incelemelerde bulunmuştur.

Alt Komisyon, bekleme odası, açık ve kapalı görüş alanları, kamera kontrol odası, rehberlik ve danışma merkezi ve havalandırma alanlarında gözlem yapmıştır. Sayılan alanların, incelemenin yapıldığı 24.02.2010 tarihi itibarıyla, temiz ve tertipli olduğu ve ceza infaz kurumunun fiziki koşullarına ilişkin bir sorun olmadığı gözlenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

Alt Komisyon, bilgilendirme ve ceza infaz kurumunun fiziki koşullarının incelenmesinin ardından bazı hükümlü ve tutuklularla görüşmüştür.

2.2. Hükümlü-Tutuklularla Görüşmeler

Üç ayrı koğuşı ziyaret eden Alt Komisyon'un ceza infaz kurumunda onur kırıcı davranışların ve kötü muamelenin olup olmadığı, kurumun sağlık hizmetleri, yemekleri, yaşam koşulları hakkında sorunların yaşanıp yaşanmadığı yönündeki sorular hükümlü ve tutuklulara yöneltilmiştir.

2.2.1. Subay ve Astsubay Koğuşı

Ziyaret sırasında koğuştaki 2 tutuklu ve 4 hükümlü bulunmaktaydı.

- ✓ Ceza ve tutukevi personelinin kendilerine davranışlarının iyi olduğu,
- ✓ Günde 3 defa sıcak su verildiği,
- ✓ Sağlık sorunları olduğunda doktora erişim konusunda sınırlama olmadığı,
- ✓ Ayda bir kez psikolog ve psikiyatrisin geldiği,
- ✓ Fiziki şartlar bakımından birliklerden daha iyi durumda oldukları,
- ✓ Oda, koğuş temizliğinin tutuklu ve hükümlülerce yapıldığı,
- ✓ Tuvaletlerde kapılarının olmadığı, kapı yerine perdelerin bulunduğu oysa daha önce bulundukları bazı askeri ceza ve tutukevinde (İstanbul Hasdal) tuvaletlerde kapı bulunduğu, burada da tuvaletlerde kapı olması halinde daha iyi olacağı,

İfade edilmiştir.

2.2.2. Er Koğuşı

Hükümlü Erlerin bulunduğu 16 Nolu Koğuştaki Komisyonumuza burada bulunan er ve erbaşlarca;

- ✓ Kendilerine tek tip elbise giydirildiği ve bu elbiseleri giymek zorunda oldukları,
- ✓ Her gün 1 saat 15 dakika havalandırmaya çıkarıldıkları,
- ✓ Türkçe bilmeyen anne babalarıyla anadillerinde konuşmalarına izin verilmekte olduğu bu konuda bir sıkıntı çekmedikleri,
- ✓ Koğuş kıdemlisinin cezaevi yönetimince belirlendiği,
- ✓ Sabah, öğle, akşam 1 er saat olmak üzere günde 3 defa sıcak su verildiği,
- ✓ Haftada bir çarşafların değiştirildiği ve elbiselerini yıkama olanaklarının olduğu,

İfade edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

VII. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1. Tutuklu asker kişilerin durumu ile ilgili hükümleri ihtiva eden 1632 Sayılı Askeri Ceza Kanununun 22.03.2000 tarih ve 4551/md.11 ile değişik 39 ncü maddesine göre;

❖ Yargı organlarınca haklarında tutuklama kararı verilen asker kişiler, asker olma sıfatlarını korudukları sürece askeri tutukevine konulmaktadırlar.

❖ Yine Asker kişiler hakkında hükmolunan;

A) Subay, astsubay, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurları, uzman jandarma ve uzman erbaşlar hakkında verilen ve Türk Silahlı Kuvvetlerinden veya Devlet memurluğundan çıkarmayı, ilişik kesmeyi veya sözleşmenin feshini gerektirmeyen hürriyeti bağlayıcı cezalar,

B) Askeri öğrenciler hakkında verilen ve askeri öğrencilik hukukunun kaybettirilmesi sonucunu doğurmayan hürriyeti bağlayıcı cezalar,

C) Erbaş ve erler hakkında, asker edildikten sonra işledikleri suçlardan verilen bir yıl veya daha az süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar, 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun beşinci kısmında yazılı esaslar dahilinde askeri cezaevlerinde infaz edilmekte ve bu cezaların infazı sırasında hükümlülerin üzerinden askerlik kıyafeti ve işaretleri kaldırılmaktadır.

Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan hürriyeti bağlayıcı diğer cezalar ise genel cezaevlerinde çektirilmektedir. Komisyonumuzca İncelemelerde bulunan Kara Kuvvetleri Komutanlığı Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevinde bulunan şahıslar bu kapsamdaki şahıslardır.

2. Komisyonumuzun incelemede bulunduğu Askeri Ceza ve Tutukevi Ankara ili Mamak ilçesinde bulunmaktadır ve Kara Kuvvetleri Komutanlığı Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevi olarak adlandırılmaktadır. Kurum kapasitesi 300 olup, incelemenin yapıldığı gün itibariyle kurumda 88'i tutuklu ve 81'i hükümlü olmak üzere 169 kişi bulunmaktadır.

Ceza ve Tutukevinde inceleme yapıldığı sırada sivil ceza ve tutukevlerinde yapılan incelemelerde en çok karşılaşılan kapasiteden fazla kişi bulunması sonucunda ortaya çıkan yer sıkıntısının burada olmadığı görülmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

3. Koğuşlardaki ziyaret esnasında, sorulan sorularla ilgili cevaplar, daha çok koğuş kıdemlisi olarak belirlenen kişilerce verilmiş diğer kişiler konuşmamıştır. Hükümlü ve tutukluların kendilerine sorulan bu soruları cevaplamaya pek fazla istekli olmadıkları izlenimi doğmuştur. Bu haliyle incelenen gün itibariyle, kurum personelinden ve koşullarından hükümlü ve tutukluların memnun oldukları cevapları alınmıştır.

4. Ceza infaz kurumuna yeni hükümlü veya tutuklu getirildiğinde kayıt işlemleri ile darp-cebir muayenelerinin yapılması için kurumun giriş katında ayrı ayrı yerler belirlenmiş olup bu işlemler yapıldıktan sonra tutuklu ve hükümlüler infaz kurumuna alınmaktadır. İnceleme esnasında bu yerler Komisyonumuzca yerinde görülmüş özellikle kuruma ilk girişte tutuklu ve hükümlülerin kurum personeline ima suretiyle dahi olsa herhangi bir aşağılanma, kötü muamele veya işkenceye tabi tutulup tutulmadıkları araştırılmış, gerek tutuklu veya hükümlülerce gerekse kurum doktorunca verilen bilgilere göre; giriş yapan kişilere bu tür bir muamelenin yapıldığına dair bir bilgi, beyan ve bulguya rastlanılmamıştır.

5. Ceza infaz kurumuna yeni hükümlü veya tutuklu getirildiğinde bunlar, geldikleri gün diğer eşya ve üniformasından arındırılmakta ve gerekli kayıt ve işlemleri yapılarak subay, astsubay, uzman erbaş, sivil memurlar dışındaki tutuklu veya hükümlülerin tek tip cezaevi kıyafeti giymekte oldukları ifade edilmiş ve subay, astsubay, uzman erbaş, sivil memurların sivil elbiselerini giymekte oldukları erlerin ise tek tip elbise giydikleri görülmüştür.

1 Temmuz 1998 tarihinde yürürlüğe giren Askeri Cezaevi ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmeliğinin “Hükümlü ve Tutukluların Kılık ve Kıyafeti” başlıklı 56 ncı maddesine göre; “Subay ve astsubaylarla ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla tüm hükümlü ve tutukluların saç ve sakalları, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Yönetmeliğinin erler hakkındaki hükümlerine göre kestirilir.

(Değişik ikinci fıkra: 12.02.2010 tarihli Askeri Cezaevi ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 1. Maddesi) Tutuklu ve hükümlü, askeri ceza ve tutukevi yönetimi tarafından verilen ve şekli özellikleri Türk Silahlı Kuvvetleri Kıyafet Yönetmeliğinde

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

İNCELEME RAPORU

belirlenen şekilde elbise giydirilir. Tutuklu ve hükümlü olan subay, astsubay, sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlar, askeri disiplini ihlal etmeyecek nitelikte olmak şartıyla kendi sivil kıyafetlerini giyerler.” hükmüne göre işlem yapılmaktadır. Tutuklu ve hükümlü olan subay, astsubay, sivil personel, uzman jandarma ve uzman erbaşlara askeri disiplini ihlal etmeyecek nitelikte olmak şartıyla kendi sivil kıyafetlerini giyme imkânı veren düzenlemenin 12.02.2010 tarihinde yapılmış olması olumlu karşılanmakla birlikte aynı hakkın erlere de verilmesinin değerlendirilmesi uygun olacaktır.

6. Tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumunda bulunduğu kışladaki tüm askerler ile aynı yemeği yemektedirler. Yemeklerle ilgili olarak üç öğün sıcak yemek çıktığı ifade edilmiş ve tutuklu ve hükümlülerce her hangi bir yakınmalarının olmadığı belirtilmiştir.

7. Hükümlü ya da tutuklular haftada 1 defa 10 dakika süre ile cezaevinde bulunan 8 adet ankesörlü telefon ile üçüncü dereceye kadar olan akrabaları ve belirlemiş oldukları 3 adet arkadaşları ile görüşme yapma imkânına sahiptirler. Hükümlü ya da tutuklunun konuşabileceği yakınının Türkçe bilmemesi halinde, Türkçe dışında bir dilde konuşulmasına yakınının Türkçe bilmediğinin doğruluğunun tespit edilmesi halinde müsaade edilmektedir. Tutuklu ve hükümlüler ile yapılan görüşmede bu konunun üzerinde durulmuş ve Şırnaklı olduğunun söyleyen bir hükümlü er Türkçe konuşamayan annesi ile anadilinde konuştuğunu, bu konuda bir engelleme ve sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir.

8. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mamak Birinci Sınıf Askeri Ceza ve Tutukevinde Komisyonumuzun incelemelerde bulunmuş olduğu bina ve kısımların dışında, tutuklu ve hükümlülerin daha iyi fiziki koşullarda yaşamlarını devam ettirebilmeleri için yeni bir ceza ve tutukevi projesinin hazırlandığı ve yatırım programına alındığı öğrenilmiş ve memnuniyetle karşılanmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İNCELEME RAPORU

9. Bu rapor sadece incelemede bulunulan kuruma ait değerlendirmeler ve görüşlerden oluşmaktadır.

Alt Komisyonumuz inceleme konusu ile ilgili olarak, diğer Askeri Ceza İnfaz Kurumlarındaki incelemelerini tamamladıktan sonra genel bir inceleme raporu düzenleyecektir. **04.03.2010**

Mehmet Zafer ÜSKÜL

Mersin Milletvekili

Komisyon Başkanı

Mehmet EKİCİ

Yozgat Milletvekili

Murat YILDIRIM

Çorum Milletvekili

Kerim ÖZKUL

Konya Milletvekili

Malik Ecdar ÖZDEMİR

Sivas Milletvekili